

UDK 929Buturac, J.
[930.1+930.25] (49.5)“19”
Prethodno priopćenje
Primljeno: 11. siječnja 2016.
Prihvaćeno za objavljivanje: 5. travnja 2016.

HISTORIOGRAFSKA I ARHIVISTIČKA OSTAVŠTINA JOSIPA BUTURCA

Daniel PATAFTA, Zagreb

Josip Buturac ubraja se među poznate crkvene povjesničare i arhiviste 20. stoljeća. Svojim historiografskim djelima i arhivističkim radom Buturac je ostavio velik broj povijesnih i arhivističkih djela koja i danas svojom vrijednošću predstavljaju nezaobilaznu literaturu na spomenutim znanstvenim poljima. Njegov znanstveni interes bio je u prvom redu usmjeren na polje crkvene povijesti, ali u njegovoj historiografskoj ostavštini nalaze se i radovi koji nisu vezani samo uz tu tematiku, što pokazuje njegov iznimno širok historiografski interes. Velik broj znanstvenih radova, što samostalnih što objavljenih u brojnim časopisima s kojima je tijekom života surađivao, pokazuju širinu povijesnog interesa Josipa Buturca. Većinu svoje ostavštine Buturac je ostavio franjevačkom samostanu u Požezi, gdje se u trinaest kutija nalazi sortirano arhivsko gradivo iz njegove ostavštine. Radovi Josipa Buturca značajni su zato što su uglavnom pisani na temelju neobjavljene arhivske građe koja mu je kao dugogodišnjem arhivistu bila lako pristupačna. Uglavnom je proučavao crkvenu povijest sjeverne Hrvatske, hrvatsku nacionalnu povijest od 17. do 19. stoljeća, hrvatska migracijska kretanja, pitanje nataliteta i mortaliteta u Hrvatskoj, imena naselja i mjesna imena, arhivistiku i ostale pomoćne povijesne znanosti. Cilj je ovoga rada da se na temelju te ostavštine valorizira Buturčev doprinos hrvatskoj historiografiji i arhivistici.

KLJUČNE RIJEČI: *Josip Buturac, historiografija, arhivistika, crkvena povijest, arhivska građa.*

Biografski podatci

Povjesničar, crkveni povjesničar arhivist i crkveni pisac Josip Buturac rodio se 14. studenoga 1905. godine u Grabarju kod Požege, a umro 5. listopada 1993. godine u Lovrečina Gradu.¹ U svom rukopisu *Moja zapamćenja* kaže kako je odrastao u Djedinoj Riki, župa i

¹ Biografski podatci o Josipu Buturcu: Arhiv franjevačkog samostana u Požezi (dalje: AFSP), *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 1; Ivan DAMIŠ, »Dr. Josip Buturac, arhivist i povjesničar. Biobibliografski podaci uz 80. rođendan«, *Croatia christiana periodica*, god. 9, br. 15, Zagreb, 1985., str. 200–232; Krešimir NEMETH, »Buturac, Josip«, *Hrvatski biografski leksikon* (dalje: *HBL*), sv. 2, Zagreb, 1989., str. 541–542; Juraj KOLARIĆ, »Za-

općina Ruševo, u zadružnoj kući Buturac.² Pučku školu polazio je u Ruševu, zatim od 1. do 3. razreda gimnaziju u Požegi, 4. razred u travničkoj gimnaziji, a od 5. do 8. razreda nadbiskupsku gimnaziju u sjemenište u Zagrebu.³ Maturirao je 1925. godine na Nadbiskupskoj gimnaziji u Zagrebu.⁴ Već kao gimnazijalac počeo je objavljivati književne radove u dječjem časopisu *Andeo Čuvar*, zatim u đačkim listovima *Krijes*, *Zumbuli*, *Luč*, *Travničko smilje*,⁵ a u zagrebačkoj *Narodnoj politici*, glasilu Hrvatske pučke stranke, objavio je i kraće povijesne članke.⁶ Bogoslovne znanosti završio je na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je studirao od 1925. do 1929. godine. Za svećenika je zaređen 30. lipnja 1929. godine.⁷ Tijekom studija bio je povezan s profesorom crkvene povijesti dr. Julijanom Jelenićem, franjevcem, koji ga je uputio u povijesnu metodologiju i čitanje povijesnih izvora.⁸ Tada objavljuje i prvi samostalan znanstveni rad na četrdeset stranica »Ruševo i okolica u prošlosti«.⁹ Tijekom studija počeo je pokazivati interes i za arhivski rad. Kao predsjednik Zbora duhovne mladeži zagrebačke 1927./1928. godine uredio je njegov arhiv, a o tome svjedoči u svojim memoarima: »Njegov arhiv bio je hrpa papira, uvezanih knjiga društvenih zapisnika. Znalo se da je

---

ljubljenik povijesti – dr. Josip Buturac«, *Veritas*, br. 6, Zagreb, 1985., str. 10–12; Ivan MIKLENIĆ, »Uz 80. obljetnicu života dr. Josipa Buturca«, *Glas Koncila*, br. 45, Zagreb, 1985, str. 12; Ivan DAMIŠ, »Dr. Josip Buturac-svećenik i znanstvenik«, *Crkva na kamenu*, br. 10, Mostar, 1985., str. 13; Ivan DAMIŠ, »Dijamantna misa dr. Josipa Buturca«, *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, br. 4, Zagreb, 1984., str. 100–101; Ivan DAMIŠ, »Dijamantna misa dr. Josipa Buturca«, *Glas Koncila*, br. 34, Zagreb, 1989, str. 5; Ivan JAKOVINA, »Zemljaku u pohode. Dr. Josip Buturac ove godine obilježava 85. obljetnicu života i 70. obljetnicu književnog djelovanja«, *Požeški list*, br. 6, Požega, 1990., str. 3; Stjepan KOŽUL, »Obljetnica preč. dr. Josipa Buturca«, *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*, br. 5, Zagreb, 1990., str. 112; »Čestitke profesoru Josipu Buturcu«, *Vjesnik*, Zagreb, 15. XI. 1990.; »Jubilej dr. Buturca«, *Večernji list*, Zagreb, 16. XI. 1990.; Milan SIGETIĆ, »Čovjek znanja i vjere. Na vijest o smrti dr. Josipa Buturca«, *Vjesnik*, Zagreb, br. 16533, 7. X. 1993., str. 15; Franjo ŠANJEK, »Josip Buturac – čuvar hrvatskog sjećanja«, *Vjesnik*, Zagreb, br. 16535, 9. X. 1990., str. 22; »Umro istaknuti crkveni povjesničar i arhivar dr. Josip Buturac. Glasnik i čuvar hrvatske prošlosti«, *Glas Koncila*, god. 33, br. 42, Zagreb, 1993., str. 1, 10; Tomislav RADONIĆ, »Dr. Josipu Buturcu u čast i spomen, čuvaru hrvatskog sjećanja, sveučilišnom profesoru i višem arhivistu«, *Požeški list*, god. 15, br. 35, Požega, 1993., str. 8; Franjo ŠANJEK, »Prof. dr. Josip Buturac. In memoriam«, *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, br. 5, Zagreb, 1993., str. 167–169; »In memoriam preč. g. dr. Josipu Buturcu, umirovljenom profesoru i počasnom kanoniku«, *Službeni vjesnik nadbiskupije zagrebačke*, br. 5, Zagreb, 1993., str. 168–169.

² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 1, kut. 2.

³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 1.

⁴ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Diploma o položenoj maturi, kut. 1.

⁵ Ivan DAMIŠ, »Dr. Josip Buturac, arhivist i povjesničar. Biobibliografski podaci uz 80. rođendan«, str. 200–201.

⁶ Objavljeni su slijedeći radovi: Josip BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 28, Zagreb, 1927., str. 4; J. BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 43, Zagreb, 1927., str. 5; J. BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 44, Zagreb, 1927., str. 5; J. BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 45, Zagreb, 1927., str. 5; J. BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 46, Zagreb, 1927., str. 5; J. BUTURAC, »Zbor duhovne mladeži zagrebačke«, *Narodna politika*, br. 47, Zagreb, 1927., str. 5; J. BUTURAC, »Katolici i pravoslavni u istočnom Dilju i Krndiji«, *Narodna politika*, br. 83, Zagreb, 1927., str. 4; J. BUTURAC, »Ruševine starih crkvi u slavonskoj Posavini u XVIII. stoljeću«, *Narodna politika*, br. 3, str. 5; J. BUTURAC, »Nastava na području gradiške pukovnije u drugoj polovici XVIII. vijeka«, *Narodna politika*, br. 7, Zagreb, 1929., str. 5; J. BUTURAC, »Iz života u bivšoj Krajini«, *Narodna politika*, br. 145, Zagreb, 1929., str. 5–6; J. BUTURAC, »Turopoljci, Ilirci i zagrebački bogoslovci«, *Narodna politika*, br. 40, Zagreb, 1928., str. 3, rad je ponovno objavljen u istom časopisu 9. XII. 1943. godine. AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Popis objavljenih radova, kut. 1.

⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

⁸ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

⁹ Josip BUTURAC, *Ruševo i okolica u prošlosti*, Zagreb, 1927.

dosta toga nestalo, osobito rukopisi nekih igrokaza koje su nekad klerici odigrali u sjemeništu. Rukopisi su mogli lako nestati jer nisu bili popisani, niti su imali svoju signaturu. Zato sam se odvažio na važan i odgovoran posao: popisao sam sav arhiv Zbora, svaki je spis dobio svoju signaturu, u popisu-inventaru zabilježen je sadržaj pojedinog spisa. Nisam tada bio arhivski stručnjak za sastavljanje arhivskog inventara, ali sam ipak obavio koristan posao«. ¹⁰ Tijekom odsluženja kadrovskeg vojnog roka u Osijeku sredio je arhiv Vojne bolnice. ¹¹

Nakon ređenja službuje od 1929. do 1931. godine kao kapelan u Kutini. ¹² Od 1931. do 1934. godine župnik je u Čagliću. ¹³ Sam Buturac svjedoči kako je u Čaglić poslan kako bi zaustavio pokret starokatolika u Bijeloj Stijeni ¹⁴ te da duhovno podigne župu i obnovi crkvu i župni stan. Prema njegovim sjećanjima starokatolički pokret uspješno je zaustavljen: »Prelaz u starokatolike je zaustavljen (u Bijeloj Stijeni), ali se prelaznici nisu vratili u katoličku Crkvu jer su im vođe bili komunisti: N. Guberović i F. Šimić; prvi je od vlasti imenovan općinskim vijećnikom, a drugi banskim vijećnikom, jer je vlast općenito podupirala starokatolike na štetu Katoličke Crkve«. ¹⁵ Tijekom boravka u Čagliću nastavio je pisati, uglavnom članke za *Katolički list* i to pastoralne tematike. ¹⁶ Članke pastoralne tematike nastavio je pisati i kasnije, tako da ih se u njegovoj bibliografiji nalazi oko tridesetak. ¹⁷

Osim članaka pastoralne tematike Buturac piše i povijesne članke za časopise *Croatia sacra*, ¹⁸ *Požeške novine* ¹⁹ i *Hrvatska straža*. ²⁰ Njegov interes za proučavanje povijesti uočio

¹⁰ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, II. dio, str. 23, kut. 2.

¹¹ *Isto*.

¹² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret nadbiskupa Bauera, kut. 1.

¹³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret nadbiskupa Bauera, kut. 1; AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1; Ivica MIŠKULIN, »Čaglićka epizoda-prilog životopisu Josipa Buturca«, *Croatia christiana periodica*, god. 66, br. 87, Zagreb, 2010., str. 87–113.

¹⁴ Usp. Josip BUTURAC, »Starokatolici u Bijeloj Stijeni«, *Katolički list*, god. 83, br. 2, Zagreb, 1932., str. 18–19.

¹⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 37, kut. 2.

¹⁶ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Popis objavljenih radova, kut. 1.; AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 9.

¹⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 8; AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 9.

¹⁸ Josip BUTURAC, »Župe arhidakonata Sinice u XVIII. vijeku«, *Croatia sacra*, god. 1, br. 1, Zagreb, 1931., str. 216–254.

¹⁹ Josip BUTURAC, »Crkve i kapele požeškog kraja prije 600 godina«, *Požeške novine*, god. 10, br. 46, Požega, 1931., str. 1; J. BUTURAC, »Crkve i kapele požeškog kraja prije 600 godina«, *Požeške novine*, god. 10, br. 47, Požega, 1931., str. 1; J. BUTURAC, »Crkve i kapele požeškog kraja prije 600 godina«, *Požeške novine*, god. 10, br. 48, Požega, 1931., str. 3; J. BUTURAC, »Žiteljstvo požeške kotline«, *Požeške novine*, god. 11, br. 7, Požega, 1932., str. 2–4; J. BUTURAC, »Iz davne prošlosti Zlatne doline. Crkvene prilike požeškog kraja prije 600 godina«, *Požeške novine*, god. 14, br. 7, Požega, 1935., str. 3.

²⁰ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 5; Josip BUTURAC, »Požega u doba Ilirskog pokreta«, *Hrvatska straža*, god. 2, br. 294, Zagreb, 1930., str. 5; J. BUTURAC, »Žiteljstvo Hrvatske-Slavonije god. 1827, 1857.«, *Hrvatska straža*, god. 2, br. 294, Zagreb, 1930., str. 5; J. BUTURAC, »Najstariji ljudi u okolici Novog Marofa 1744.«, *Hrvatska straža*, br. 3, Zagreb, 1931., str. 5; J. BUTURAC, »Moslavačke crkve u XVIII. stoljeću. Župna crkva u Kutini. Crkve i kapele u ostalim župama«, *Hrvatska straža*, god. 3, br. 85, Zagreb, 1931., str. 4; J. BUTURAC, »Crkve pakračkog kraja u 18. stoljeću«, *Hrvatska straža*, god. 3, br. 86, Zagreb, 1931., str. 4; J. BUTURAC, »Ilirci u Pečuhu«, *Hrvatska straža*, god. 3, br. 219, Zagreb, 1931., str. 4–5; J. BUTURAC, »600. godišnjica slavonskih župa«, *Hrvatska straža*, god. 4, br. 256, Zagreb, 1932., str. 5; J. BUTURAC, »Crkve u slavonskoj Podravini godine 1730.«, *Hrvatska straža*, god. 4, br. 258, Zagreb, 1932., str. 5; J. BUTURAC, »Požega grad i Požeški kaptol«, *Hrvatska straža*, god. 7, br. 82, Zagreb, 1935., str. 7; J. BUTURAC, »Župe Zagrebačke biskupije 1650.«, *Hrvatska straža*, god. 7, br. 93, Zagreb, 1935., str. 8; Budući da je J. Buturac surađivao u glasilima Hrvatskoga katoličkog pokreta i Hrvatske pučke stranke, kojima

je i nadbiskup Bauer te je odlučio Buturca poslati u Rim na daljnje školovanje. Službe župnika u Čagliću razriješen je 11. listopada 1934. godine dekretom koji je potpisao tada generalni vikar zagrebačke nadbiskupije mons. Alojzije Stepinac.²¹ Sam Buturac navodi kako je »nadbiskup Bauer čitajući razne moje povijesne priloge u novinama i časopisima ponudio mi je da pođem u Rim radi studija crkvene povijesti. Ponudu sam prihvatio.«²² U svom dopisu Ministarstvu prosvjete nadbiskup koadjutor Stepinac istaknut će sljedeće: »Molbu Josipa Buturca za studij u inozemstvu najtoplije preporučujem na uvaženje, jer je isti svojim dosadanjim radom pokazao, da ima smisla za povijesnu nauku, pa bi bilo vrlo korisno, da za nju steče što stručniju spremu.«²³ Tijekom boravka u Rimu dao je fotografirati popis požeških župa iz 1332 – 1337. godine.²⁴ Boraveći u Rimu od 1934. do 1936. godine uz crkvenu povijest studira i pomoćne povijesne znanosti.²⁵ Nakon dvije godine studija 25. srpnja 1936. dobiva licencijatsku diplomu crkveno-povijesnog fakulteta na Gregoriani.²⁶ Daljnji studij u Rimu morao je napustiti jer mu Ministarstvo prosvjete nije dalo dozvolu za studij u inozemstvu i jer je nadbiskup Stepinac želio da nastavi studij na zagrebačkome Filozofskom fakultetu kako bi se osposobio za profesora u Nadbiskupskoj gimnaziji.²⁷ Po završetku studija u Rimu namješten je za gimnazijskog vjeroučitelja i tu je službu obavljao od 1936. do 1939. godine.²⁸ Prije toga kratko vrijeme obavljao je službu duhovnog pomoćnika u Kaptolu kod Požege.²⁹ U isto vrijeme upisuje studij na Filozofskom fakultetu. Prema svome svjedočanstvu upisao je pod A) opću povijest, pod B) nacionalnu povijest i pod C) pomoćne povijesne znanosti, latinski jezik i etnologiju. Zanimljivo je njegovo svjedočanstvo o profesorima na Filozofskom fakultetu: »Kako su profesori fakulteta bili uglavnom framazuni, u svojim predavanjima zlorado su isticali kako je Crkva propadala, pomagala samovoljne vladare, kao feudalac tlačila sirotinju itd. Zamolio sam Hauptmana u ime slušača katolika, dakle velike većine, neka nam uz mišljenje protestantskih pisaca kaže i što historici katolici misle o pojednim spornim pitanjima. To ga je očito uvrijedilo, iako to nije odmah pokazao.«³⁰ Studij na Filozofskom fakultetu završio je 1939. godine, položivši nacionalnu povijest i etnologiju dok opću povijest nije jer su u međuvremenu isusovci preuzeli Nadbiskupsku gimnaziju.³¹ Po završetku studija započeo je raditi u Nadbiskupskoj kancelariji i Nadbiskupijskom arhivu, a nadbiskup Stepinac imenovao ga je 10. lipnja 1939. godine pomoćnim urednikom

---

su na čelu stajali katolički seniori trebalo bi pogledati sljedeću literaturu: Zlatko MATIJEVIĆ, *Slom politike katoličkog jugoslavenstva*, Zagreb, 1998.; Zlatko MATIJEVIĆ, *Lučonoše ili herostrati?*, Zagreb, 2006.; Jure KRIŠTO, *Hrvatski katolički pokret 1903.–1945.*, Zagreb, 2004.; *Zbornik radova: Hrvatski katolički pokret*, Zagreb, 2002.

²¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret o razrješenju, kut. 1.

²² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 38, kut. 2.

²³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis Ministarstvu prosvjete, kut. 1.

²⁴ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 38, kut. 2.

²⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

²⁶ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 1.

²⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 38, kut. 2.

²⁸ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

²⁹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis nadbiskupskog ordinarijata, kut. 1.

³⁰ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 39, kut. 2.

³¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

Katoličkog lista.³² Svoje školovanje završio je doktoratom iz crkvene povijesti na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 22. rujna 1944. godine, obranivši temu pod naslovom »Katolička Crkva u Slavoniji za turskog vladanja«.³³ Buturčev rad u Nadbiskupskoj kancelariji započeo je 1. srpnja 1939. godine, a nešto kasnije, dobio je i dekret nadbiskupa Stepinca kojim mu se povjerava služba arhivara Nadbiskupske kancelarije, s time da mora srediti i građu Nadbiskupijskog arhiva.³⁴ O svom radu u Nadbiskupijskom arhivu Buturac je zapisao slijedeće: »Iako nisam imao formalan dekret za arhivista Nadb. arhiva, ipak sam godinama vršio službu nadb. arhivista i službu arhivskog nadzornika. Više sam se puta i zahvalio na službi nadb. arhivista i predlagao osobe za arhivsku službu, ali se nitko nije na to obazirao... Učinio sam ovo: sredio sam arhivsku građu koja je bila razbacana kao kup slame; nabavio sam nove police i nove kartonske kutije u kojima sam smjestio spise; na kutije i knjige stavio sam naljepnice sa signaturama; sastavio sam inventar i priručne knjižice...«³⁵

Godinu dana prefekt je u Dječaćkom sjemeništu na Šalati. Na tu službu imenovao ga je 19. kolovoza 1936. godine nadbiskup Stepinac.³⁶ Iste godine u studenome nadbiskup ga postavlja za vjeroučitelja u nadbiskupskoj gimnaziji.³⁷ Nadbiskup ga službe prefekta razrješuje 1. rujna 1937. godine kako bi mogao završiti studij na Filozofskom fakultetu.³⁸ Nakon toga na prijedlog Nadbiskupskog duhovnog stola u studenome 1940. godine vlada Banovine Hrvatske prima Josipa Buturca za činovnika vježbenika u Državnom arhivu.³⁹ U svojim memoarima o tome je zapisao sljedeće: »27. siječnja 1940. podnio sam molbu Banskoj vlasti Banovine Hrvatske da me imenuje bibliotekarom Metropolitanske biblioteke pri Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i kaptolskim arhivistom pri Državnom arhivu u Zagrebu a na temelju ugovora između Zagrebačkog kaptola i Zemaljskog erara Zemaljske vlade u Zagrebu od 1914. Moju je molbu preporučio dr. Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup... Uoči Božića 1940. primio sam dekret, potpisan od bana Šubašića, kojim se imenujem za službenika u Drž. arhivu u Zagrebu. Međutim, kad je 1941. dr. Josip Matasović postao ravnatelj Drž. arhiva, savjetovao mi je da zadržim samo arhivsku službu, a da službu bibliotekara prepustim drugom svećeniku koji će biti imenovan metrop. bibliotekarom... Tako je Antun Markov postao metrop. bibliotekar.«⁴⁰ Dekretom bana Šubašića imenovan je asistentom vježbenikom VIII. položajne grupe u Arhivu u Zagrebu.⁴¹ Ministarstvo nastave Nezavisne Države Hrvatske potvrdilo mu je službu arhivara u Državnom arhivu nakon položenog stručnog ispita.⁴² Na službi u Državnom arhivu

³² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.; AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret o imenovanju pomoćnim urednikom *Katoličkog lista*, kut. 1.

³³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Diploma, kut. I.; Doktorsku disertaciju Josipa Buturca »Katolička Crkva u Slavoniji za turskog vladanja« objavit će 1970. na 240 stranica Kršćanska sadašnjost kao samostalno djelo.

³⁴ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret o imenovanju, kut. 1.

³⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, II. dio, str. 25, kut. 2.

³⁶ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis o razrješenju službe, kut. 1.

³⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis nadbiskupskog ordinarijata, kut. 1.

³⁸ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis nadbiskupskog ordinarijata, kut. 1.

³⁹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis Državnog arhiva, kut. 1.

⁴⁰ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, II. dio, str. 27–28, kut. 2.

⁴¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret bana Ivana Šubašića, kut. 1.

⁴² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis ministarstva nastave, kut. 1.

(kasnije Arhivu SR Hrvatske) Buturac će ostati do 1966. godine. U Državnom arhivu bio je zadužen za čuvanje i obradu starijeg dijela Kaptolskog arhiva. O svojoj arhivskoj djelatnosti 1984. godine zapisao je sljedeće: »U Državnom arhivu držao sam deset godina tečajeve za arhivsku službu i pomoćne povijesne znanosti, vršio nadzornu službu i instruktazu u arhivima sjeverne Hrvatske, držao predavanje na kongresu arhivista u Baru, održao nekoliko povijesnih radio-predavanja, u Državnom arhivu primao sam goste posjetioce iz svih republika Jugoslavije i stranih zemalja, aktivno sam sudjelovao na raznim stručnim povijesno-arhivskim sastancima u domovini«⁴³

Na Katoličkome bogoslovnom fakultetu predaje crkvenu povijest u razdoblju od 1944. do 1945. i od 1953. do 1962., kada je na vlastitu molbu razriješen te službe.⁴⁴ Na istom je Fakultetu izabran za izvanrednog profesora 9. siječnja 1958. godine.⁴⁵ Komisija koja se bavila njegovim napredovanjem napisala je u svom izvještaju kako Josip Buturac »ima maksimalne kvalifikacije za nastavnika - profesora crkvene povijesti na Bogoslovnom fakultetu, jer je nakon završenog redovitog bogoslovskog studija napose studirao crkvenu povijest u Rimu i hrvatsku narodnu povijest u Zagrebu kod dra Šišića i dra Barade. Dr. Buturac je pet godina proveo u radu u duhovnoj pastvi, proputovao je ne samo zagrebačku nego i sve druge naše dijeceze te dobro poznaje vjerski i dušobrižnički život u svim stranama Jugoslavije, što mu samo olakšava nastavničku službu. Katehizirajući desetak godina u pučkoj i srednjoj školi te propovijedajući u različitim prilikama i potrebama stekao je osobitu vještinu u govoru, potrebitu svakom nastavniku.«⁴⁶ Od predmeta predavao je povijest Crkve u Hrvatskoj i paleografiju.⁴⁷ U dekretu o razrješenju službe na Katoličkome bogoslovnom fakultetu nadbiskup Šeper zapisao je o Buturcu sljedeće: »Ovom prilikom izražavam Vam srdačnu zahvalnost što ste veliki niz godina predano, s velikom stručnom spremom i bez honorara vršili ovu dužnost. U dušama vaših slušača ostati će sigurno trajno urezano ono što su od vas primili.«⁴⁸ Buturac u svome pismu od 22. lipnja 1962. godine dekanu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta navodi razloge zbog kojih mora napustiti rad na fakultetu: »Moje dvije dosadašnje službe, arhivska i profesorska, traže svaka za sebe potpunog čovjeka, da bi se mogle vršiti savjesno i uspješno. Samo jedan čovjek može vršiti dvije službe, ako je mlad, zdrav i ima sredjene prilike u pogledu stanovanja i prehrane. Ja nisam više mlad, nisam ni zdrav, a nema ni posve sređenih materijalnih prilika. Iz svega ovoga jasno slijedi, da ja ne mogu dalje vršiti profesorsku službu na Rkt. bogoslovnom fakultetu. Predlažem da se za mog nasljednika izabere dr. Antun Ivandija.«⁴⁹ U drugom pismu dekanu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta ponovno navodi razloge napuštanja profesorske službe na fakultetu: »Činim to zato, što sam u arhivskoj službi obzirom na godine i godine života toliko opterećen te mi je nemoguće još vršiti i nastavničku službu na fakultetu.«⁵⁰

⁴³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo fra Ivanu Damišu od 11. I. 1984., kut. 1.

⁴⁴ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.; AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dekret nadbiskupa Šepera, kut. 1.

⁴⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Odluka fakultetskog vijeća, kut. 1.

⁴⁶ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Izvještaj komisije za napredovanje KBF-a, kut. 2.

⁴⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

⁴⁸ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis nadbiskupa Šepera, kut. 1.

⁴⁹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo dekanu KBF-a, kut. 2.

⁵⁰ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo dekanu KBF-a, kut. 2.

Godine 1966. Buturac odlazi u mirovinu i nastanjuje se kao ispovjednik časnih sestara milosrdnica sv. Vinka u Lovrečina Gradu kraj Vrbovca. Te godine u svome pismu nadbiskupu Šeperu piše sljedeće: »Po vašoj izričitoj želji i preporuci bio sam 1966. u Rimu u Vatikanskom arhivu, i u Bariju, na sastanku talijanskih crkvenih arhivista i predložim nešto kako bi se kod nas najbolje organizirala crkvena arhivska služba. Povezano s time održao sam predavanje na tečaju naših svećenika u veljači 1966. napisao članak u Bogoslovskoj smotri i Glasniku đakovačke biskupije,⁵¹ a Vama osobno dostavio prijedlog ili nacrt "Uredbe o upravljanju Nadbiskup. arhivom u Zagrebu... Bilo bi čak dobro kad bih se mogao još koju godinu isključivo baviti crkvenom poviješću i svoje znanje prenositi na mlađe stručnjake. Međutim, moje zdravstveno stanje i moje su životne prilike takve da se nužno moram povlačiti u sve potpuniji mir, a drugima ostaviti da s više sreće i razumijevanja nastave moj rad. Od moje namjeravane suradnje s Povijesnim institutom i Arhivom Hrvatske vjerojatno neće biti ništa.«⁵² Buturcu je riječko-senjski nadbiskup dr. Viktor Burić 1966. godine ponudio da neko vrijeme predaje na Visokoj teološkoj školi u Rijeci. Ta ponuda izazvala je negodovanje kod dijela profesora zagrebačkog Katoličkoga bogoslovnog fakulteta stoga je Buturac mora povući svoj pristanak.⁵³

Od svog umirovljenja 16. studenoga 1966. godine pa do svoje smrti 5. listopada 1993. godine živio je u dvorcu u Lovrečina Gradu kao duhovnik časnih sestara. U međuvremenu je postao članom suradnikom Akademijina Odbora za narodni život i običaje.⁵⁴ Bio je i član Akademijina Odbora za onomastiku.⁵⁵ Najveći dio Buturčeve pisane ostavštine i knjiga nalazi se pohranjen u trinaest kutija u Franjevačkom samostanu u Požegi, gdje su završili po želji samog Buturca, dok je mikrofilmirana građa rimskih arhiva pohranjena u Državnom arhivu.⁵⁶

Historiografska djelatnost Josipa Buturca

Tijekom svoga dugogodišnjeg znanstvenog bavljenja poviješću Buturac je napisao niz rasprava, članaka, ocjena i samostalnih djela s područja crkvene i nacionalne povijesti. U svojim povijesnim radovima Buturac obrađuje teme iz crkvene i kulturne povijesti, zalažeći u povijesno-topografske, toponomastičke, migracijske i druge demografske pojave u prošlosti, posebno se bavi pitanjem nataliteta i mortaliteta u pojedinim regijama. Znanstvena vrijednost Buturčevih radova nalazi se u činjenici da se svi temelje na neobjavljenoj arhivskoj građi koja mu je kao arhivistu bila stalno dostupna.

S područja historiografije Buturac je ostavio nekoliko monografskih djela. Prvo takvo djelo jest već spominjano »Ruševo i okolica u prošlosti« iz 1927. godine. Deset godina

⁵¹ Josip BUTURAC, »Crkveno arhivstvo«, *Bogoslovska smotra*, god. 36, br. 2, Zagreb, 1966., str. 501–509; Josip BUTURAC, »Crkveni arhivi«, *Vjesnik Đakovačke biskupije*, god. 19, br. 10, Đakovo, 1966., str. 179–180.

⁵² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo nadbiskupu Šeperu, kut. 2.

⁵³ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo nadbiskupu Buriću, kut. 2.

⁵⁴ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Dopis predsjednika JAZU, kut. 2.

⁵⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Opis života, kut. 1.

⁵⁶ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo biskupu Dragutinu Nežiću od 22. II. 1979., kut. 1.

kasnije napisao je novo monografsko djelo *Povijest zboru duhovne mladeži zagrebačke 1836-1936*.⁵⁷ To djelo nastalo je kao plod Buturčeva arhivskog rada u Zboru duhovne mladeži. Potom slijedi *Karta Zagrebačke nadbiskupije* izdana u Zagrebu 1938. godine. O tome je u svojim sjećanjima napisao: »Kad je 1938. nadbiskup Stepinac predložio konzisterijalnoj sjednici da se u izdanju Nadb. duhovnog stola tiska i izda »Karta Zagrebačke nadbiskupije«, njegov je prijedlog bio odbačen. Karta je bila moje djelo, a kanionici nisu imali u mene povjerenje. Karta je ipak tiskana na osobni trošak nadbiskupa Stepinca, a u korist Nadb. duhovnog stola. Iako je stručna kritika veoma pohvalila kartu, pojedini su kanonici bili protiv nje, zapravo protiv Stepinca i mene.«⁵⁸ Vrijednost karte je u tome što donosi ubikacijske podatke o nekadašnjim propalim samostanima, župama, crkvama i kapelama, a sve na temelju manje poznatih objavljenih i neobjavljenih izvora. Sama karta rezultat je povijesno-topografskog rada. Slijedi manje monografsko djelo o zagrebačkom biskupu bl. Augustinu Kažotiću.⁵⁹ Nakon toga s Ivanom Blaževićem izdaje dva veća povijesno-teološka monografska djela.⁶⁰ S Krunoslavom Draganovićem piše pregled povijesti Crkve u Hrvata.⁶¹ Godine 1944. piše dva članka za ediciju »Kulturno poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije u spomen 850. godišnjice osnutka«.⁶² U poslijeratnom razdoblju od historiografskih djela izdvaja se priručnik za polaznike katehetskog tečaja tiskan cikostilom.⁶³ Nakon toga slijedi niz monografskih djela koja obrađuju pojedina područja i gradove u prošlosti.⁶⁴ Tu Buturac, osim crkvene povijesti pojedinog grada ili regije, zahvaća i kulturnu povijest, a osobito demografsku povijest. Njegovi radovi o po-

⁵⁷ Josip BUTURAC, *Povijest zboru duhovne mladeži zagrebačke 1836-1936.*, Zagreb, 1937.

⁵⁸ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Josip BUTURAC, *Moja zapamćenja*, I. dio, str. 7, kut. 2.

⁵⁹ Josip BUTURAC, *Blaženi Augustin Kažotić*, Zagreb, 1942.

⁶⁰ Ivan BLAŽEVIĆ – Josip BUTURAC, *Temelji Katoličke religije i povijest Katoličke Crkve*, Zagreb, 1942.; Ivan BLAŽEVIĆ, Josip BUTURAC, *Katolička dogmatika i povijest Katoličke Crkve II*, Zagreb, 1944.

⁶¹ Josip BUTURAC – Krunoslav DRAGANOVIĆ, *Poviest Crkve u Hrvatskoj. Pregled od najstarijih vremena do danas 1944.*, Zagreb, 1944.

⁶² Josip BUTURAC, »Zagrebački biskupi i nadbiskupi«, *Kulturno poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije u spomen 850. godišnjice osnutka*, Zagreb, 1944., str. 17-70; J. BUTURAC, »Popis župa Zagrebačke biskupije od god. 1334.«, *Kulturno poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije u spomen 850. godišnjice osnutka*, Zagreb, 1944., str. 409-455.

⁶³ Josip BUTURAC, *Pregled povijesti Katoličke Crkve. Priručnika za polaznike Katehetskog tečaja pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu*, Zagreb, 1961.

⁶⁴ Josip BUTURAC, *Iz crkvene povijesti Starog Petrovog Sela i okolice. Prigodom 200-godišnjice osnutka župe u Starom Petrovom Selu*, Slavonki Brod, 1966.; J. BUTURAC, *Iz župa Sisačkog kraja*, Sisak, 1967.; J. BUTURAC, *Povijest rimokatoličke župe Bjelovar*, Slavonka Požege, 1970.; J. BUTURAC, *Povijest Rovišća*, Rovišće, 1975.; J. BUTURAC, *Kutina. Uz 200. obljetnicu župne crkve*, Zagreb, 1977.; J. BUTURAC, *Crkveno-kulturna povijest Požege i okolice 1227-1977. Prigodom proslave 750-godišnjice grada Požege*, Zagreb, 1977.; J. BUTURAC, *Povijest Gornje Rijeka i okolice*, Gornja Rijeka, 1979.; J. BUTURAC, *Božjakovina-Brckovljani 1209-1980. Iz povijesti župe, uprave i gospoštije*, Brckovljani, 1981.; J. BUTURAC, *Marija Bistrica 1209-1980. Povijest župe i prošteništa*, Marija Bistrica, 1981.; J. BUTURAC, *Stubica Donja i Gornja 1209-1982. Iz povijesti obiju župa*, Stubica – Zagreb, 1982.; J. BUTURAC, *Iz prošlosti Cirkvene i okolice*, Križevci, 1982.; J. BUTURAC, *Lovrečina – grad i varoš*, Zagreb, 1983.; J. BUTURAC, *Vrbovec 1134-1984.*, Vrbovec – Čakovec, 1984.; J. BUTURAC, *200-obljetnica župe Goričan*, Goričan, 1989.; J. BUTURAC, *Regesta za Spomenike Požege i okolice 1221-1860.*, Zagreb, 1990.; J. BUTURAC, *Regesta za Spomenike Križevaca i okolice 1134-1940.*, Križevci, 1991.; J. BUTURAC, *Kaptol: 1221.-1991.*, Kaptol, 1991.; J. BUTURAC, *Nedelišće 1260-1992.*, Čakovec, 1993.; J. BUTURAC, *Marija Bistrica 1209-1980. Povijest župe i prošteništa*, Marija Bistrica, 1993.; J. BUTURAC, *Regesta Jastrebarskog i okolice*, Jastrebarsko, 1993.; J. BUTURAC, *Župa sv. Đurđ*, Zagreb, 1994.; J. BUTURAC, *Povijest Rovišća*, Kutina, 2004.

vijesti sjeverno hrvatskih župa obiluju podacima koji su obuhvatili cjelokupnu povijest opisane župe, ali se pritom ne zadržava samo na crkvenoj povijesti nego piše i povijest naroda, osvrće se na demografska kretanja stanovništva i na etnološke osobitosti pojedine župe. U izdanju Arhiva Hrvatske 1970. godine izlazi monografsko djelo *Povijest uprave vjerskih organizacija u Hrvatskoj od X-XX stoljeća*.⁶⁵ Kršćanska sadašnjost izdaje njegovu doktorsku disertaciju *Katolička Crkva u Slavoniji za turskog vladanja*.⁶⁶ Jedno od najvažnijih Buturčevih djela jest prvi suvremeni pregled povijesti Katoličke crkve u Hrvatskoj koji je napisao zajedno s crkvenim povjesničarom i profesorom Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Antunom Ivandijom.⁶⁷ Fra Karlo Jurišić ocijenio je to djelo kao *kulturni događaj* u Hrvata.⁶⁸ Buturčevo i Ivandijino djelo svakako je prva i najopsežnija znanstvena sinteza prošlosti Katoličke crkve među Hrvatima. U isto vrijeme ona je predstavljala nemjerljiv prinos hrvatskoj crkvenoj historiografiji. Napisana je sažeto, znanstveno i jasno kako bi bila dostupna i širim slojevima čitateljstva. Od povijesnih monografskih djela treba još spomenuti i postumno izdano djelo *Znakovi vremena*, koje je izdala Matica hrvatska.⁶⁹ Uz to djelo treba navesti i još neka monografska djela koja je napisao Josip Buturac. Tu je u prvom redu jedno njegovo rano djelo *Župe požeškog arhidijakonata g. 1332–1335.* iz 1934. godine.⁷⁰ Zatim je tu knjiga *Zajednički život Hrvata i Čeha u selima Požeške kotline 1900–1940*.⁷¹ Jedno od poznatijih Buturčevih monografskih djela jest *Stanovništvo Požege i okolice 1700–1950*.⁷² Tu je Buturac široko obuhvatio lokalnu povijest Požege, obrađujući socijalnu povijest, demografiju, nacionalne manjine, migraciju, naseljavanje, zatim sela i obitelji, kao i popise stanovništva i obitelji. Tu je i manje poznato djelo *Prastanovnici u Požeškoj okolici*.⁷³ Požega je svakako među Buturčevim povijesnim monografijama zauzimala poseban položaj, o čemu svjedoči i njegovo djelo koje se bavi demografskom poviješću *Naseljavanje grada Požege 1691–1900.: prilike u kojima se na ruševinama turske Požege rodila današnja Požega*.⁷⁴

Većina Buturčevih znanstvenih radova s područja historiografije objavljena je u različitim znanstvenim i popularno-znanstvenim časopisima. Već je ranije spomenuto kako je Buturac u predratnom razdoblju objavljivao u časopisu za crkvenu povijest *Croatia sacra*, a svoje radove nastavio je objavljivati u tome časopisu i nakon povratka iz Rima.⁷⁵

⁶⁵ Josip BUTURAC, *Povijest uprave vjerskih organizacija u Hrvatskoj od X-XX stoljeća*, Zagreb, 1970.

⁶⁶ Josip BUTURAC, *Katolička Crkva u Slavoniji za turskog vladanja*, Zagreb, 1970.

⁶⁷ Josip BUTURAC – Antun IVANDIJA, *Povijest Katoličke Crkve među Hrvatima*, Zagreb, 1973.

⁶⁸ Karlo JURIŠIĆ, »Povijest Katoličke Crkve među Hrvatima«, *Služba Božja*, br. 3-6, Makarska, 1973., str. 275.

⁶⁹ Josip BUTURAC, *Znaci vremena*, Zagreb, 1994.

⁷⁰ Josip BUTURAC, *Župe požeškog arhidijakonata 1332–1335.*, Zagreb, 1934.

⁷¹ Josip BUTURAC, *Zajednički život Hrvata i Čeha u selima Požeške kotline 1900–1940.*, Zagreb, 1971.

⁷² Josip BUTURAC, *Stanovništvo Požege i okolice 1700–1950.*, Zagreb, 1967.; Rukopis se čuva u: AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 4.; Knjiga je ponovno izdana 2004. godine.

⁷³ Josip BUTURAC, *Prastanovnici u Požeškoj okolici*, Požega, 1962.

⁷⁴ Josip BUTURAC, *Naseljavanje grada Požege 1691–1900.: prilike u kojima se na ruševinama turske Požege rodila današnja Požega*, Slavonska Požega, 1966.

⁷⁵ Josip BUTURAC, »Popis župa zagrebačke biskupije g. 1650.«, *Croatia sacra*, god. 8, br. 15-16, Zagreb, 1938., str. 87–96; J. BUTURAC, »Poviestni pregled redovništva u Hrvatskoj«, *Croatia sacra*, god. 11-12, br. 20-21, Zagreb, 1943., str. 131–152.

U prijeratnom razdoblju objavio je i povijesni članak u *Bogoslovskoj smotri*.⁷⁶ Tijekom rata surađuje u *Hrvatskoj enciklopediji*.⁷⁷ Zatim u ediciji *Hrvatska prošlost*, gdje je napisao dva članka o požeškim isusovcima i Pleternici.⁷⁸ Najveći broj manjih historiografskih radova objavio je u razdoblju do 1941. godine u listu *Hrvatska straža*, od kojih su neki već navedeni.⁷⁹ Riječ je uglavnom o manjim historiografskim člancima pisanim popularnim stilom, ali se njihova vrijednost nalazi u tome što su pisani na temelju arhivske građe.⁸⁰ U *Katoličkom listu*, gdje je kraće vrijeme bio zamjenik urednika, objavljivao je uglavnom tekuće vijesti i članke pastoralnog usmjerenja, ali i velik broj povijesnih osvrti koji imaju svoju historiografsku vrijednost.⁸¹ Manji broj povijesnih članaka objavio je i u drugim tiskovinama toga vremena.⁸²

⁷⁶ Josip BUTURAC, »Župe Požeškoga arhidakonata g. 1332–1335.«, *Bogoslovska smotra*, god. 22, br. 1, Zagreb, 1934., str. 81–90.

⁷⁷ Josip BUTURAC, »Baran«, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 2, Zagreb, 1941., str. 217; J. BUTURAC, »Baron, Gustav«, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 2, Zagreb, 1941., str. 253; J. BUTURAC, »Bratovštine«, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 3, Zagreb, 1943., str. 247–252.

⁷⁸ Josip BUTURAC, »Požeški isusovci i kutjevačko vlastelinstvo«, *Hrvatska prošlost*, sv. 2, Zagreb, 1941., str. 148–166; J. BUTURAC, »Pleternica i okolica«, *Hrvatska prošlost*, sv. 5., Zagreb, 1943., str. 150–173.

⁷⁹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 5.

⁸⁰ Nakon povratka iz Rima u *Hrvatskoj straži* objavio je jedan historiografski članak: Josip BUTURAC, »Župe i crkve oko Jastrebarskog. Još o bl. Augustinu Kažotiću«, *Hrvatska straža*, god. 10, br. 253, Zagreb, 1938., str. 4; J. BUTURAC, »Župe i crkve oko Jastrebarskog. Još o bl. Augustinu Kažotiću«, *Hrvatska straža*, god. 10, br. 254, Zagreb, 1938., str. 4–5.

⁸¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 4; Josip BUTURAC, »Zagrebačka biskupija godine 1771.«, *Katolički list*, god. 88, br. 24, Zagreb, 1937., str. 281–282; J. BUTURAC, »Pavlina u Hrvatskoj (Prigodom 650-godišnjice pavlinskog samostana u Remetama)«, *Katolički list*, god. 88, br. 39, Zagreb, 1937., str. 465–466; J. BUTURAC, »Zagrebačka biskupija prije 155 godina. Rukom pisani šematizam svećenika iz g. 1784.«, *Katolički list*, god. 90, br. 34, Zagreb, 1939., str. 417–418; J. BUTURAC, »Templarski samostan u Glogovnici«, *Katolički list*, god. 91, br. 33, Zagreb, 1940., str. 392–394; J. BUTURAC, »Franjevački samostan u Kloštru (Podravina)«, *Katolički list*, god. 91, br. 34, Zagreb, 1940., str. 412; J. BUTURAC, »Slavonija i Srijem prije Turaka«, *Katolički list*, god. 91, br. 35, Zagreb, 1940., str. 421–422; J. BUTURAC, »Svilničko-bučka župa. Uz 600-godišnjicu prvog spominjanja te župe«, *Katolički list*, god. 91, br. 40, Zagreb, 1940., str. 479–481; J. BUTURAC, »Bl. Augustin Kažotić. Biskup u Zagrebu i Luceri 1303.–1323.«, *Katolički list*, god. 91, br. 43, Zagreb, 1940., str. 509–511; J. BUTURAC, »Bl. Augustin Kažotić. Biskup u Zagrebu i Luceri 1303.–1323.«, *Katolički list*, god. 91, br. 44, Zagreb, 1940., str. 524–526; J. BUTURAC, »Bl. Augustin Kažotić. Biskup u Zagrebu i Luceri 1303.–1323.«, *Katolički list*, god. 91, br. 46, Zagreb, 1940., str. 552–553; J. BUTURAC, »Crkveno pravo jozefinizma u habsburškim zemljama«, *Katolički list*, god. 92, br. 11, Zagreb, 1941., str. 126–128; J. BUTURAC, »Kutjevačka opatija«, *Katolički list*, god. 92, br. 15, Zagreb, 1942., str. 178–179; J. BUTURAC, »Franjevci zagrebačke biskupije g. 1770.«, *Katolički list*, god. 92, br. 18, Zagreb, 1941., str. 211–213; J. BUTURAC, »Nejasna sredovječna topografija Slavonije«, *Katolički list*, god. 92, br. 21–22, Zagreb, 1941., str. 257–259; J. BUTURAC, »Žiteljstvo Zagrebačke nadbiskupije kroz 150 godina«, *Katolički list*, god. 92, br. 26, Zagreb, 1941., str. 304–306; J. BUTURAC, »Žiteljstvo Zagrebačke nadbiskupije kroz 150 godina«, *Katolički list*, god. 92, br. 28, Zagreb, 1941., str. 328–330; J. BUTURAC, »Žiteljstvo Zagrebačke nadbiskupije kroz 150 godina«, *Katolički list*, god. 92, br. 29, Zagreb, 1941., str. 337–339; J. BUTURAC, »Moslavačke crkve u 18. stoljeću«, *Katolički list*, god. 92, br. 37, Zagreb, 1941., str. 433–436; J. BUTURAC, »Naseljavanje Slavonije u prošlosti«, *Katolički list*, god. 93, br. 15, Zagreb, 1942., str. 172–174; J. BUTURAC, »Povijest bogoslovske sjemeništa u Zagrebu«, *Katolički list*, god. 94, br. 24, Zagreb, 1943., str. 259–262; J. BUTURAC, »Povijest bogoslovske sjemeništa u Zagrebu«, *Katolički list*, god. 94, br. 25, Zagreb, 1943., str. 274–276; J. BUTURAC, »Stanovništvo Slavonije u doba turskog gospodstva«, *Katolički list*, god. 94, br. 44, Zagreb, 1943., str. 505–506; J. BUTURAC, »Zagrebačko izdanje spisa tridentskog sabora«, *Katolički list*, god. 96, br. 8–9, Zagreb, 1945., str. 57–58; J. BUTURAC, »Kanonik Ivančan kao povjesničar«, *Katolički list*, god. 96, br. 11, Zagreb, 1945., str. 90–91.

⁸² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 6; Josip BUTURAC, »Hrvatski benediktinci«, *Katolički tjednik*, god. 19, br. 22, Sarajevo, 1943., str. 90–91; J. BUTURAC, »Patriotske veze hrvatskog i slovačkog đaštva

Nakon Drugoga svjetskog rata, u promijenjenim društveno-političkim okolnostima, Buturac i dalje nastavlja objavljivati svoje povijesne znanstvene radove i u mnogim relevantnim časopisima s toga područja. Kao zaposlenik Državnog arhiva objavljuje prvi povijesni rad u *Arhivskom vjesniku*.⁸³ Obnovom katoličkog tiska 60-ih godina 20. stoljeća Buturac objavljuje tri historiografska rada u časopisu za crkvenu povijest *Croatica christiana periodica*.⁸⁴ Od samih početaka piše za *Glas Koncila*, gdje će objaviti svoj stari članak o biskupu Kažotiću⁸⁵ da bi tijekom 1966. godine napisao niz kraćih povijesnih članaka u rubrici *Povijesni kalendar Crkve u Hrvatskoj*. Ponovno se javlja u istoj publikaciji 1976. godine člankom o biskupu Hauliku.⁸⁶ Svoje pisanje za *Glas Koncila* intenzivirao će potkraj života, gdje će u većem broju članaka obrađivati različitu tematiku. Napisat će i nekoliko povijesnih osvrti, potpisujući se pseudonimom *Historicus*.⁸⁷ Također će jedan povijesni znanstveni članak objaviti i u obnovljenoj *Bogoslovskoj smotri*.⁸⁸ Napisao je tri historiografska članka za *Službeni vjesnik Zagrebačke nadbiskupije*,⁸⁹ kao i za veći broj pastoralnih članaka za *Vjesnik Đakovačke biskupije*.

Buturac od 60-ih godina objavljuje radove i izvan časopisa koji su ulazili u crkvenu znanstvenu sferu. Za kalendar *Danica* piše kraći članak o Sremskoj Mitrovici.⁹⁰ Niz povijesnih radova objavio je u časopisu *Komuna*, novinama koje je izdavala Općina Vrbovec.⁹¹ Tu je

---

u prošlosti«, *Luč*, god. 25, br. 6–7, Zagreb, 1929–1930., str. 186–188; J. BUTURAC, »Turopoljci, Ilirci i zagrebački bogoslovi«, *Narodna politika*, god. 12, br. 40, Zagreb, 1928., str. 3; J. BUTURAC, »Ruševine starih crkvi u slavonskoj Posavini u XVIII. stoljeću«, *Narodna politika*, god. 13, br. 3, Zagreb, 1929., str. 5; J. BUTURAC, »Nastava na području gradiške pukovnije u drugoj polovici XVIII vijeka«, *Narodna politika*, god. 13, br. 7, Zagreb, 1929., str. 5; J. BUTURAC, »Iz života u bivšoj Krajini«, *Narodna politika*, god. 13, br. 145, Zagreb, 1929., str. 5–6; J. BUTURAC, »Crkve i kapele požeškog kraja u XVIII. stoljeću«, *Požeške novine*, god. 10, br. 7, Požega, 1931., str. 1–2; J. BUTURAC, »Crkve i kapele požeškog kraja u XVIII. stoljeću«, *Požeške novine*, god. 10, br. 18, Požega 1931., str. 1–2; J. BUTURAC, »Iz davne prošlosti Zlatne doline. Crkvene prilike požeškog kraja prije 600 godina«, *Požeške novine*, god. 14, br. 7, Požega, 1935., str. 3; J. BUTURAC, »Ruševačka župa u prošlosti«, *Požeške novine*, god. 16, br. 33, Požega, 1937., str. 5; J. BUTURAC, »Ustanak Bunjevaca u Lici g. 1702.«, *Subotičke novine*, god. 19, br. 51, Subotica, 1938., str. 3; J. BUTURAC, »Slika kralja Zvonimira u Papinskom dvoru«, *Danica*, Zagreb, 1937., str. 49–51.

⁸³ Josip BUTURAC, »Sisačka gosposštija u prvoj polovici XIX. stoljeća«, *Arhivski vjesnik*, br. 4–5, Zagreb, 1961–1962., str. 289–351.

⁸⁴ Josip BUTURAC, »Iz povijesti Hrvatske bogoslovne akademije 1922.–1945.«, *Croatica christiana periodica*, god. 1, br. 1, Zagreb, 1977., str. 3–23; J. BUTURAC, »Naše župe Požeškog kraja«, *Croatica christiana periodica*, god. 1, br. 1, Zagreb, 1977., str. 134; J. BUTURAC, »Arhiv Propagande u Rimu i povijest Južnih Slavena«, *Croatica christiana periodica*, god. 2, br. 2, Zagreb, 1978., str. 174–184.

⁸⁵ Josip BUTURAC, »Blaženi Augustin Kažotić biskup u Zagrebu i Lučeri«, *Glas Koncila*, god. 3, br. 15, Zagreb, 1964., str. 5.

⁸⁶ Josip BUTURAC, »Haulik – austrofil?«, *Glas Koncila*, god. 15, br. 4, Zagreb, 1976., str. 3.

⁸⁷ Vidi: Ivan DAMIŠ, »Bibliografija dr. Josipa Buturca u vremenskom razdoblju od 1984. do 1993.«, *Croatica christiana periodica*, god. 17, br. 31, Zagreb, 1993., str. 202.

⁸⁸ Josip BUTURAC, »Povijest Društva sv. Jeronima ili Društva sv. Ćirila i Metoda 1868–1968.«, *Bogoslovka smotra*, god. 38, br. 3–4, Zagreb, 1968., str. 376–409; J. BUTURAC, »Povijest Društva sv. Jeronima ili Društva sv. Ćirila i Metoda 1868–1968.«, *Bogoslovka smotra*, god. 39, br. 2–3, Zagreb, 1969. str. 258–290.

⁸⁹ Josip BUTURAC, »Historiografija«, *Službeni vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, br. 4, Zagreb, 1978., str. 105; J. BUTURAC, »Historiografija Zagrebačke nadbiskupije«, *Službeni vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, br. 4, Zagreb, 1978., str. 130; J. BUTURAC, »Okolo spora u Katoličkoj akciji među Hrvatima«, *Službeni vjesnik Nadbiskupije zagrebačke*, br. 4, Zagreb, 1991., str. 124–125.

⁹⁰ Josip BUTURAC, »Sremska Mitrovica za turskog vladanja (1521–1718)«, *Danica*, Zagreb, 1984., str. 161–163.

⁹¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 4.

tijekom 1971. i 1972. godine objavio niz članaka iz povijesti Vrbovca.⁹² Zatim objavljuje do 1983. godine povijesne članke vezane uz Vrbovec i njegovu prošlost.⁹³ O povijesti Vrbovca napisat će i prilog u manjem monografskom djelu *Vrbovečki zbornik*.⁹⁴ Jedan povijesni rad objavljuje i u *Križevačkom zborniku*.⁹⁵ Najplodniju suradnju imao je s časopisom *Marulić*, gdje je objavio veći broj prikaza i povijesnih radova.⁹⁶ Svoju privrženost istraživanju povijesnih tema vezanih uz Požeegu i požeški kraj Buturac je pokazao objavljujući radove u *Požeškome listu* i *Požeškom zborniku*.⁹⁷ Osim u spomenutim časopisima i zbornicima, gdje je objavio veći broj povijesnih radova i osvrtu, objavljivao je i u drugim znanstvenim časopisima.⁹⁸

⁹² Isto.

⁹³ Isto. Josip BUTURAC, »Almanah Leptir 1859–1862«, *Komuna*, god. 11, br. 6, Vrbovec, 1976., str. 9; J. BUTURAC, »Ljudevit Vukotinović živio i djelovao u Lovrečina Gradu«, *Komuna*, god. 11, br. 7, Vrbovec, 1976., str. 9; J. BUTURAC, »Povijesna topografija Križevačke županije«, *Komuna*, god. 14, br. 7–8, Vrbovec, 1979., str. 9; J. BUTURAC, »Štefa Iskra Kršnjavi«, *Komuna*, god. 14, br. 20–21, Vrbovec, 1979., str. 9; J. BUTURAC, »Pečati i grbovi u prošlosti Vrbovca«, *Komuna*, god. 15, br. 5, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Kretanje stanovništva u općini Vrbovec 1771.–1971.«, *Komuna*, god. 15, br. 10, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Kretanje stanovništva u općini Vrbovec 1771.–1971.«, *Komuna*, god. 15, br. 11, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Kretanje stanovništva u općini Vrbovec 1771.–1971.«, *Komuna*, god. 15, br. 12, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Kretanje stanovništva u općini Vrbovec 1771.–1971.«, *Komuna*, god. 15, br. 13, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Iz povijesti Gradeca«, *Komuna*, god. 15, br. 12, Vrbovec, 1980., str. 9; J. BUTURAC, »Seljačka buna u Vrbovcu 1867.«, *Komuna*, god. 18, br. 8, Vrbovec, 1983., str. 9.

⁹⁴ Josip BUTURAC, »Vrbovec u srednjem vijeku«, *Vrbovečki zbornik*, Vrbovec, 1989., str. 15–20.

⁹⁵ Josip BUTURAC, »Iz povijesti Cirkvene«, *Križevački zbornik*, br. 2, Križevci, 1981., str. 93–115.

⁹⁶ Ovdje navodimo samo povijesne radove: Josip BUTURAC, »Stogodišnjica Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima«, *Marulić*, Zagreb, 1968., str. 431–432; J. BUTURAC, »Iz povijesti Štrigove i Racke Kanižek«, *Marulić*, god. 17, br. 2, Zagreb, 1984., str. 214–217; J. BUTURAC, »Hrvatski katolički pokret«, *Marulić*, god. 18, br. 5, Zagreb, 1985., str. 553–564; J. BUTURAC, »Povijesni počeci Bjelovara«, *Marulić*, god. 19, br. 2, Zagreb, 1986., str. 207–216; J. BUTURAC, »Iz povijesti Zbora duhovne mladeži zagrebačke«, *Marulić*, god. 20, br. 3., Zagreb, 1987., str. 305–310; J. BUTURAC, »Dnevnik Maksimilijana Vrhovca«, *Marulić*, god. 21, br. 1, Zagreb, 1988., str. 112–118; J. BUTURAC, »Isusovci i hrvatski narod«, *Marulić*, god. 20, br. 3, Zagreb, 1988., str. 831–835; J. BUTURAC, »Unija u Hrvatskoj«, *Marulić*, god. 22, br. 3, Zagreb, 1989., str. 406–411; J. BUTURAC, »Katolička crkva u Enciklopediji Jugoslavije«, *Marulić*, god. 23, br. 46, Zagreb, 1990., str. 82–89; J. BUTURAC, »Zagrebačka biskupija u doba biskupa Augustina Kažotića«, *Marulić*, god. 24, br. 1, Zagreb, 1991., str. 45–49; J. BUTURAC, »Iz povijesti Pakraca«, *Marulić*, god. 24, br. 4, Zagreb, 1991., str. 457–459; J. BUTURAC, »Katolički list i Ivo Bogdan 1943.«, *Marulić*, god. 25, br. 2, Zagreb, 1992., str. 226.

⁹⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut. 8; Josip BUTURAC, »Kroz historiju višeg i visokog školstva u Hrvatskoj do 1874.«, *Požeški list*, god. 17, br. 4, Slavonska Požega, 1970., str. 3; J. BUTURAC, »Svjedočanstvo o školi u Požegi iz g. 1684.«, *Požeški list*, god. 18, br. 1, Slavonska Požega, 1971., str. 4; J. BUTURAC, »Kako su i kada Turci osvojili Požegu«, *Požeški list*, god. 18, br. 2, Slavonska Požega, str. 4; J. BUTURAC, »Oslobođenje Požege od Turaka«, *Požeški list*, god. 18, br. 3, Slavonska Požega, 1971., str. 4; J. BUTURAC, »Požeški kaptol nekoć i danas«, *Požeški list*, god. 19, br. 16–17, Slavonska Požega, 1972., str. 9–11; J. BUTURAC, »Povijesna topografija Požeške županije«, *Požeški list*, god. 26, br. 27, Slavonska Požega, 1979., str. 6–7; J. BUTURAC, »Prastanovnici u Požeškoj okolici«, *Požeški zbornik*, br. 1, Slavonska Požega, 1961., str. 283–291; J. BUTURAC, »Naseljavanje grada Požege«, *Požeški zbornik*, br. 2, Slavonska Požega, 1966., str. 102–108; J. BUTURAC, »Fra Luka Ibršimović«, *Požeški zbornik*, br. 3, Slavonska Požega, 1970., str. 105–113; J. BUTURAC, »O naseljavanju požeške okolice«, *Požeški zbornik*, br. 6, Slavonska Požega, 1974., str. 69–81; J. BUTURAC, »Plemićke obitelji i njihovi posjedi ili gospoštije u požeškom kraju od XIII do XVI. stoljeća«, *Požeški zbornik*, br. 5, Slavonska Požega, 1984., str. 13–28.

⁹⁸ Josip BUTURAC, »Popis župa Zagrebačke biskupije 1334.– i 1501.«, *Starine JAZU*, br. 59, Zagreb, 1983., str. 43–108; J. BUTURAC, »Naselja Požeštine u kasnom Srednjem vijeku«, *Vjesnik arhiva i muzeja u Slavonskoj Požegi*, god. 2, br. 1, Slavonska Požega, 1963., str. 9–26; J. BUTURAC, »Lovrečina grad i varoš 1223.–1983.«, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, br. 49, Zagreb, 1983., str. 119–139; J. BUTURAC, »Kretanje stanovništva u selu Djedina Rijeka kod Požege tokom stoljeća«, *Acta historico-oeconomica*, br. 16, Zagreb, 1989., str. 45–78; J. BUTURAC, »Počeci Bjelovara«, *Bjelovarski zbornik*, Bjelovar,

Spomenuto je kako je tijekom Drugoga svjetskog rata napisao nekoliko enciklopedijskih jedinica za *Hrvatsku enciklopediju*, a svoj ovaj enciklopedijski rad nastavio je i u kasnijem razdoblju. Napisao je veći broj članaka za *Požeški leksikon*,⁹⁹ tiskan u Požegi 1977. godine. Zatim za *Enciklopediju Jugoslavije* i *Hrvatski biografski leksikon*.¹⁰⁰

Nabrojani radovi, od kojih se veći dio u rukopisu ili strojopisu čuva u Franjevačkom samostanu u Požegi, predstavljaju Josipa Buturca kao povjesničara širokog interesa, čija je povijesna tematika u prvom redu vezana uz crkvenu povijest, ali njegov osobni interes često je nadilazio taj okvir te je sam autor zalazio tematski u različita povijesna područja. Time se Buturac afirmirao kao nezaobilazan crkveni povjesničar, ali i povjesničar uopće, što u svakom pogledu pokazuju njegovi brojni znanstveni radovi i povijesni osvrti.

Buturčevi radovi s područja arhivistike

Buturčeva arhivska služba obilježila je većinu njegova života. Najbolje to opisuje izvještaj komisije za napredovanje na Katoličkome bogoslovnom fakultetu iz 1957. godine u kojem piše: »Što se dr. Buturac nije još više afirmirao kao crkveni povjesničar, posve je razumljivo, kad se zna, da u posljednjih 12 godina nije ništa mogao tiskati s područja crkvene povijesti, i da se godinama kao i sada, zbog uzdržavanja života, mora baviti poslovima koji nisu u uskoj vezi s crkvenom poviješću. Međutim, upravo arhivska služba davala je i daje priliku dr. Buturcu, da crkvenu povijest upozna i proučava na izvorima, da prati modernu historiografiju domaću i stranu, da u živom kontaktu s mnogim povijesnim stručnjacima sazna za mnogo toga, što je crkveno m povjesničaru potrebno znati... On je u cijeloj državi najbolji arhivist teoretičar i praktičar, zato je već po drugi puta izradio priručnik za arhivsku službu. K njemu hodočaste arhivisti iz cijele države tražeći pomoć u radu... On već pet godina predaje na paleografsko-arhivističkom tečaju Historijskog instituta Jugoslavenske akademije...¹⁰¹

Na polju arhivistike Buturac je ostavio velik trag. Uredio je neke crkvene arhive i radio na sređivanju građe u Državnom arhivu u Zagrebu. Prvi je arhivski stručnjak u Hrvatskoj koji je pisao o problemima arhivistike i stvarao arhivističku terminologiju. Objavio je nekoliko monografskih djela i više članaka iz arhivistike. Njegovi članci često prikazuju uređenje pojedinih arhiva i u njima daje upute o čuvanju, uređenju i korištenju arhiva.

Od monografskih djela s područja arhivistike na prvom mjestu ističe se *Arhivska čitanka* iz 1950. godine, prvi pokušaj izrade domaćega arhivskog priručnika, zatim rukopisi:

1990., str. 7–17; Josip BUTURAC, »Plemićka obitelj Šatvar u Heleni kod Križevaca«, *Muzejski vjesnik*, br. 14, Zagreb, 1989., str. 59–64; J. BUTURAC, »Feudalna gospoštija i plemićki rod Budor«, *Podravski zbornik*, br. 15, Koprivnica, 1989., str. 99–102; J. BUTURAC, »Vrbovec u srednjem vijeku«, *Vrbovečki zbornik*, br. 1, Vrbovec, 1989., str. 15–20.

⁹⁹ Vidi: Ivan DAMIŠ, »Dr. Josip Buturac, arhivist i povjesničar. Biobibliografski podaci uz 80. rođendan«, str. 217–218.

¹⁰⁰ *Isto*, str. 225.

¹⁰¹ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Izvještaj komisije za napredovanje na KBF-u iz 1957., kut. 1.

Povijesna metodologija iz 1956. godine i *Latinska paleografija* iz 1960. godine.¹⁰² U suradnji sa službenicima Državnog arhiva sudjeluje u izradi djela *Zaključci Hrvatskog sabora*, koje je tiskano u četiri sveska u razdoblju od 1958. do 1965. godine.¹⁰³ Zajedno s profesorom S. Bačićem izdaje 1966. godine knjigu *Iz historije pisanog dokumenta* u kojoj su prvi put na hrvatskom jeziku obuhvaćena arhivistička saznanja. Njegovo već spominjano djelo *Povijest vjerskih organizacija u Hrvatskoj od X. do XX. stoljeća* također je uz svoju historiografsku vrijednost priručnik za stručno usavršavanje arhivista. Njegovo djelo *Diplomatika* ciklostilom su umnožili slušači arhivskog tečaja iz 1968. godine.¹⁰⁴ Potkraj života izlaze mu dva monografska djela *Regesta za Spomenike Požege i okolice 1221-1860.*¹⁰⁵ i isti takav rad za Križevce.¹⁰⁶ Postumno je izdano djelo *Pisani spomenici Požege i okolice 1210-1536.*¹⁰⁷ Knjiga sadrži pisane povijesne spomenike na pergameni i papiru, i to povelje, isprave, zapisnike, izvještaje i pisma. Knjiga je pobudila interes znanstvenika i šire čitalačke javnosti te je, neočekivano za tu vrstu znanstvenog djela, vrlo brzo rasprodano prvo izdanje.

Većina Buturčevih radova vezana uz arhivistiku objavljena je u raznim časopisima. Buturac objavljuje radove s arhivističkom tematikom u strogom smislu riječi, ali i radove u kojima pokazuje rad na arhivskoj građi, njezinu obradu i znanstvenu prezentaciju. Svoje prve radove te vrste objavio je u *Katoličkom listu*.¹⁰⁸ Tako u *Arhivskom vjesniku* objavljuje nekoliko prikaza stranih arhivskih djela i dva svoja autorska članka.¹⁰⁹ U obnovljenoj *Bogoslovskoj smotri* također objavljuje jedan arhivistički članak,¹¹⁰ kao i u novopokrenutom časopisu za crkvenu povijest *Croatia christiana periodica*.¹¹¹ No, Buturac se ne bavi samo građom za crkvenu povijest. Godine 1966. objavljuje i pregled arhivskih izvora za ekonomsko-socijalnu povijest.¹¹² Arhivističke članke objavljuje i u *Historijskom zbor-*

¹⁰² AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Popis radova, kut. 1.

¹⁰³ *Isto*.

¹⁰⁴ Ivan DAMIŠ, »Dr. Josip Buturac, arhivist i povjesničar. Biobibliografski podaci uz 80. rođendan«, str. 204–205.

¹⁰⁵ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, kut.10; Josip BUTURAC, *Regesta za Spomenike Požege i okolice 1221–1860.*, Zagreb, 1990.

¹⁰⁶ Josip BUTURAC, *Regesta za Spomenike Križevaca i okolice 1134–1940.*, Križevci, 1991.

¹⁰⁷ Josip BUTURAC, *Pisani spomenici Požege i okolice 1210.–1536.*, Jastrebarsko, 1995.

¹⁰⁸ Josip BUTURAC, »Naši crkveni arhivi«, *Katolički list*, god. 91, br. 35. Zagreb, 1940., str. 413–414; J. BUTURAC, »Arhiv Prvostolnog kaptola u Zagrebu – II. odio«, *Katolički list*, god. 92, br. 4, Zagreb, 1941., str. 44–45; J. BUTURAC, »Izvori i literatura o biskupu Kažotiću«, *Katolički list*, god. 92, br. 5, Zagreb, 1941., str. 55–57; J. BUTURAC, »Arhivsko blago treba čuvati«, *Katolički list*, god. 92, br. 20, Zagreb, 1941., str. 241–243; J. BUTURAC, »Naši arhivi«, *Katolički list*, god. 95, br. 20, Zagreb, 1944., str. 232–233.

¹⁰⁹ Josip BUTURAC, »Arhiva Ecclesiae. Città del Vaticano«, *Arhivski vjesnik*, br. 1-7, Zagreb, 1958.–1964.; J. BUTURAC, »Arhiva Ecclesiae. Città del Vaticano«, *Arhivski vjesnik*, br. 7-8, Zagreb, 1964.–1965., str. 406–407; J. BUTURAC, »Inventar i regesti za starije dokumente Zagrebačkog kaptolskog arhiva g. 1401–1700.«, *Arhivski vjesnik*, br. 11-12, Zagreb, 1968.–1969., str. 261–319.

¹¹⁰ Josip BUTURAC, »Arhivi Isusovačkih kolegija u Hrvatskoj«, *Bogoslovska smotra*, god. 33, br. 2, Zagreb, 1963., str. 109–121.

¹¹¹ Josip BUTURAC, »Arhiv Propagande u Rimu i povijest Južnih Slavena«, *Croatia christiana periodica*, god. 2, br. 2, Zagreb, 1978., str. 174–184.

¹¹² Josip BUTURAC, »Pregled arhivskih izvora za ekonomsko-socijalnu historiju Hrvatske i Slavonije, napose u toku 1849–1873.«, *Ekonomski zbornik*, Zagreb, 1966., str. 391–403.

niku.¹¹³ Zatim u *Vjesniku Đakovačke biskupije*¹¹⁴ i u publikaciji *Zagreb*.¹¹⁵ U *Glasu Koncila* izlaze također dva njegova arhivistička rada.¹¹⁶ Naposljetku svakako treba spomenuti i mikrofilmiranje građe koja se odnosi na hrvatske krajeve u Arhivu Propagande Rimu. Buturac o tome piše u svojem dopisu *Kršćanskoj sadašnjosti*: »Radio sam intenzivno g. 1966. i 1967. u Arhivu De propaganda fide u Rimu, pregledao sam više stotina volumena građe koja se odnosi na Hrvate i hrvatske krajeve u XVII. i XVIII. stolj. te sam došao do zaključka da bi bilo za hrvatsku historiografiju vrlo korisno kad bi se ondje snimilo odnosno mikrofilmiralo 100.000 dokumenata koji se odnose na Hrvate. Posao popisivanja dokumenata za mikrofilmiranje ne bi bio težak jer mnogi volumeni sadržavaju građu koja se isključivo odnosi na naše krajeve. Uostalom, ja posjedujem popis koji sadržava oko 20.000 dokumenata, a znam i druge koji su radili tamo na popisivanju arhivske građe. Osim toga, naša je historiografija zainteresirana za dokumente u Vatikanskom arhivu, posebno za izvještaje “Ad limina” i Procese prigodom imenovanja biskupa. Samo u ta dva fonda ima preko 30.000 dokumenata koji se odnose na Hrvate«. ¹¹⁷

Buturćeva arhivistička djelatnost svakako će ostati zapamćena kao pionirska djelatnost u mnogim pogledima, od pokušaja prvog objavljivanja domaćeg arhivskog priručnika do prezentacije arhivske građe prema suvremenim metodama. Iako je broj arhivskih članaka koje je Buturac napisao manji nego onaj iz njegova historiografskog opusa, nije time ništa manje vrijedan, jer u njemu autor na suvremen način piše o arhivima, arhivistici i općenito o arhivskoj građi. Upravo mu je arhivski rad bio poticaj za nastajanje njegovih povijesnih radova.

Summary

HISTORIOGRAPHICAL AND ARCHIVAL LEGACY OF JOSIP BUTORAC

Already during his life, Butorac was well known and recognized historian and archivist. Purpose of this article is a brief evaluation of his historiographical and archival legacy. During his life Butorac managed to bond successfully his archival knowledge with his historiographical scholarly work, and this resulted with numerous historiographical studies, published in various scholarly and popular journals. Majority of his studies were based on archival sources, and Butorac had a special gift to analyze and present these sources to the audience in a very interesting scholarly manner. He was primarily ecclesiastical historian,

¹¹³ Josip BUTURAC, »Državni arhiv u Zagrebu«, *Historijski zbornik*, god. 5, br. 3-4, Zagreb, 1952., str. 395–407; J. BUTURAC, »Neobjavljeni dokumenti hrvatske povijesti u XV. stoljeću«, *Historijski zbornik*, br. 11-12, Zagreb, 1958–1959., str. 238–237.

¹¹⁴ Josip BUTURAC, »Crkveni arhivi«, *Vjesnik Đakovačke biskupije*, god. 19, br. 19, Đakovo, 1966., str. 179–180.

¹¹⁵ Josip BUTURAC, »Arhivi u Zagrebu«, *Zagreb*, god. 10, br. 8-12, Zagreb, 1942., str. 288–292.

¹¹⁶ Josip BUTURAC, »Što se sve čuva u arhivima«, *Glas Koncila*, br. 32, Zagreb, 1992., str. 7; J. BUTURAC, »Što se sve čuva u arhivima«, *Glas Koncila*, br. 33, Zagreb, 1992., str. 7.

¹¹⁷ AFSP, *Ostavština Josipa Buturca*, Pismo Kršćanskoj sadašnjosti od 20. X. 1970., kut. 1.

but during his work he showed interest in dealing with other fields of the historiography, too. Regarding archivistics Butorac was one of pioneers of this discipline in Croatia, and this is quite visible from the studies that he has published. In this respect it is important to emphasize his attempts to create the first Croatian archival reference book. His work on standardization of terminology in archivistics was also quite important concerning the development of archivistics in Croatia. Moreover, it is important to note that his archival work on the organization of the archival series and sources greatly affected excellence of his historiographical investigations. Majority of the analyzed materials, which were used in this article, is presently kept in the Archives of the Franciscan monastery in Požega.

KEY WORDS: *Josip Butorac, historiography, archivistics, ecclesiastical history, archival sources.*